

T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Bağımlılık Psikolojisi Bilim Dalı

ÇOCUKLUK TRAVMALARIYLA İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazan ŞAHNAOĞLU

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Yasin GENÇ

İstanbul – 2021

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Hazan ŞAHNAOĞLU

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Çocukluk Travmalarıyla İlişki Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji Anabilim Dalı

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 10.08.2021

Sayfa Sayısı : 62

Tez Danışmanları : Dr. Öğr. Üyesi Yasin GENÇ

Dizin Terimleri : İlişki bağımlılığı, çocukluk çağı ruhsal travmaları

Türkçe Özet : Bu araştırmada, yetişkin bireylerde ilişki bağımlılığı ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda, ilişki bağımlılığı ve çocukluk travmaları arasındaki ilişkinin demografik özelliklere göre etkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

Dağıtım Listesi :1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Hazan ŞAHNAOĞLU

T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Bağımlılık Psikolojisi Bilim Dalı

ÇOCUKLUK TRAVMALARIYLA İLİŞKİ
BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazan ŞAHNAOĞLU

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Yasin GENÇ

İstanbul – 2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hazan ŞAHNAOĞLU

... / ... / 2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hazan ŞAHNAOĞLU'nun "Çocukluk Travmalarıyla İlişki Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Bağımlılık Psikolojisi bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Yasin GENÇ

(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Recep Emre TAN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2021

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmada, yetişkin bireylerde ilişki bağımlılığı ve çocukluk ağı travmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda, ilişki bağımlılığı ve çocukluk travmaları arasındaki ilişkinin demografik özelliklere göre etkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

Araştırma gönüllülük esasına dayalı %54.5'i kadın 304 katılımcı ve %45.5'i erkek olan 254 katılımcı eşlik etmiştir. Veri toplama araçları olarak, çocukluk ağı Ruhsal Travmalar leği, Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı leği ve araştırma için oluşturulan Sosyo-Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Veriler SPSS(Statistical Package Program for Social Science) 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, çocukluk ağı travmalarına ilişkin algının artmasıyla ilişki bağımlılığı düzeyinin de arttığı görülmektedir. Modele göre çocukluk ağı duygusal istismar ve duygusal ihmalin yüksekliliği ilişki bağımlılığı düzeyinin artmasına neden olduğu görülmektedir. Araştırmada kullanılan ölçeklerde kadın-erkek arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk ağı Travmaları, İlişki Bağımlılığı

SUMMARY

This study is aimed at examining the connection between relationship addiction and childhood traumas in adult individuals. At the same time, it is aimed at investigating the effect according to demographic characteristics.

The study was participated in by 304 women comprising 54.5% and 254 men comprising 45.5%, on a voluntary basis. The Childhood Mental Traumas Scale, Spann-Fischer Relationship Addiction Scale were used along with the Socio-Demographic Information Form created for this study were used as data collection tools. The data was analyzed using the SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 21.0 program.

According to the results obtained from the study, it is seen that the severity of relationship addiction scales with the increase in one's own perception of childhood traumas. According to the model, it is seen that childhood emotional abuse and emotional neglect cause an increase in the level of relationship addiction rather than other forms of childhood trauma. It was observed that there was no significant difference between men and women in the scales used in the study.

Key Words: Childhood Mental Traumas, Relationship Addiction

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ	vi
EKLER LİSTESİ	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Problemi	4
1.1.1. Alt Problemler	4
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Hipotezleri	5
1.5. Araştırmanın Varsayımları	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.7. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İlişki Bağımlılığı	7
2.1.1. İlişki Bağımlılığının Nedenleri	7
2.1.2. İlişki Bağımlılığının Belirtileri	8
2.1.3. İlişki Bağımlılığı Tanı Kriterleri	8
2.2. Davranışsal Bağımlılıklar	9
2.3. Travma	10
2.3.1. Çocukluk Çağı Travmaları	10
2.3.2. Cinsel İstismar	10
2.3.3. Fiziksel İstismar	11
2.3.4. Duygusal İstismar	11
2.3.5. Duygusal İhmal	12
2.3.6. Fiziksel İhmal	12
2.4. Çocukluk Travmaları ile Eğitim ve Sosyo-Ekonomik Durum İlişkisi	13
2.5. Çocukluk Travmalarının Yetişkinliğe Etkisi	13

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	14
3.2. Araştırmanın Örnekleme	14
3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Aracı	14
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	14

3.3.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	14
3.3.3. Spann Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği	15
3.4. Verilerin Analizi	15

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

4.1. Betimsel Bulgular	19
4.2. Ölçek Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	21
4.3. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	32

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1 Kısıtlılıklar	38
5.2. Öneriler	39

KAYNAKÇA	40
-----------------	----

EKLER	50
--------------	----

KISALTMALAR

A.G.E	:	Adı Geçen Eser
İB	:	İlişki Bağımlılığı
KBF	:	Kişisel Bilgi Formu
SFİBÖ	:	Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği
ÇÇTÖ	:	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği
SPSS	:	Statistical Package For Social Sciences

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	19
Tablo 2. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler	20
Tablo 3. Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	21
Tablo 4. Ölçek Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması	22
Tablo 5. Ölçek Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	23
Tablo 6. Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması	25
Tablo 7. Ölçek Puanlarının Aylık Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması	26
Tablo 8. Ölçek Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	27
Tablo 9. Ölçek Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	29
Tablo 10. Ölçek Puanlarının Psikolojik Rahatsızlığa Göre Karşılaştırılması	31
Tablo 11. Değişken Puanları Arasındaki İlişki	30
Tablo 12. Çocukluk Çağı Travmalarının İlişki Bağımlılığı Üzerindeki Etkisi	30

EKLER LİSTESİ

EK-A: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

EK-B: SPANN-FISCHER İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

EK-C: ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMALARI ÖLÇEĞİ

ÖNSÖZ

Yaşamım boyunca, bugün bunları yazabilmemi sağlayan üzerimde emeği geçen herkese teşekkürlerimi borç bilirim.

Lisans tezimi yazdığım dönemlerde, tez yazmak ile ilgili her şeyi detaylarına kadar öğreten, hala bilgisi ve ışığıyla yola devam ettiğim Doç. Dr. Hande Ilgaz ve Doç. Dr. Jedediah Allen'e özellikle teşekkür ederim.

Bu tezi yazarken danışmanım olan Dr. Öğretim Üyesi Yasin Genç'e çok teşekkür ederim.

Her zaman olduğu gibi, bu süreçte de yanımda olan annem Şefiye Şahnaoğlu, babam Mahmut Şahnaoğlu ve kardeşim Yağmur Şahnaoğlu'na teşekkür ederim.

Bu süreçte birçok şeyi benim için kolaylaştıran Kye Seyhun'a teşekkür ederim.

Öncelikle gönüllülük esasına dayalı olarak zamanlarını ayıran tüm katılımcılara, anketin olabildiğince fazla kişiye ulaşması ve bilime en doğru şekilde hizmet edebilmek amacıyla bana yardımcı olan Caner Akın'a teşekkür ederim.

Bu çalışmanın, hem bilime hem uygulamada toplumumuza ışık olmasını, çocukluk travmaları özellikle bazen gözden kaçabilen duygusal ihmal ve duygusal istismar konusunda bilinçlenmemizi sağlamasını, geleceğimizi aydınlatmamız için bir araç olmasını temenni ederim.

GİRİŞ

İnsanlar anne karnından itibaren ilişki içinde yaşamaya başlarlar. Anne karnından itibaren anneleri ile olan ilişkileri süreci başlatmaktadır (Atak ve Taştan, 2012, s.539). Bu süreç doğumdan sonra değişiklik gösterir. Bebek annesine, babasına, bakım verenine, yabancılara vb. farklı şekillerde gözlemleyerek yaşam ile bağımlı yavaş yavaş kurmaktadır. Bireyler zamanla büyür ve artık ilişkiler daha da önemli hale gelmeye başlar ve yetişkinlerden gözlemledikleriyle ve yetişkinler sayesinde deneyimledikleriyle hayatın güvenli ya da güvensiz olduğu kavramını algılamaya başlarlar (Bowlby ve Ainsworth, 2013, s.58-59). Bağlanma teorisi olarak da bilinen kurama göre, birey başka bir kişiden samimiyet bekler ve bağlanma teorisi güvenilen kişinin yanında olduğunda bireyin kendisini güvende hissetme halini savunur (Hayta, 2006, s.62-63). Bağlanma, çoğu zaman çocuk ile yetişkin bir kişi (çoğu zaman anne) arasındaki pozitif yönde bağı anlatmak için kullanılan bir terimdir. Bu teori ile ilgili ilk araştırmaları John Bowlby ve arkadaşları yapmışlardır. Bağlanma teorisi, bireylerin sosyal varlıklar olduklarını destekler (Abecassis, Barrett, Bellmore, Bissaker, Buhs, Buchanan-Barrow ve Brinton, 2002, s.114). Bazı bağlanma kuramcılarının göre, bir kişinin yetişkin olduğunda diğer insanlarla kuracağı ilişkinin kalitesi ve insanlardan beklentileri, bu kişilerin çocukluklarında anneleriyle kurdukları bağlanma ilişkisi ile saptanabilir. Anne ve çocuk arasında güvenli bağlanma varsa, çocuğun yetişkinlikteki ilişkilerinde de güvenli bağ kurabileceğini öngörmektedir. Bağlanma karşılıklıdır ve her iki tarafın da birbirinin ihtiyaçlarını desteklemesi ile büyür (Demirdağ, 2017, s.80). Bağlanma Kuramına göre, çocuk bebeklikten itibaren annesi ile yaşadığı deneyimleri ve onunla kurduğu ilişkisini, yetişkinlikteki her türlü yakın ilişkisinde barındırır. Kişinin kendini ne kadar sevgiyi hak eden, değerli bir birey olarak gördüğü konusunda etkilidir (Tüzün ve Sayar, 2006, s.25).

Bir de ilişkilerinde bağımlı değil, bağımlı olan bireyler vardır. İlişisine kötü bir şey olacak anksiyetesi, terk edileceği anksiyetesi, ilişkiyi istediği gibi istediği yere götürmeyeceği düşüncesi, ilişki bağımlılığının mühim olan özelliklerindedir (Abecassis, Barrett, Bellmore, Bissaker, Buhs, Buchanan-Barrow ve Brinton, 2002, s.56). Bağımlılık, kişinin istememesine rağmen, davranışlarını, duygularını ve düşüncelerini kontrol altında tutamaması, kendisiyle çatışması

durumudur(Koo ve Volkow, 2010, s.39-40). Bu hal, ilişkideki iki tarafı da rahatsız eder. Bu tarz ilişkilerde sosyal hayat azalmıştır, baş başa geçirilen zaman artmış, arkadaş ve aileleriyle olan iletişim azalmıştır. Kısacası ilişki bağımlısı çiftler, daha çok kendi kendilerine kalmaktadırlar. Kişi bağımlılık yaşadığı partnerini kaybetmemek adına, mükemmel eş olmaya, her türlü beklentiyi karşılamaya, partnerinin her anını doldurarak başkasına ihtiyacının olmaması için çabalar (Irvine, 2000, s.10). İlişki bağımlısı birey, karşısındakini kaybetmemek, üzmemek adına kendini feda etme davranışlarında bulunabilir. Yaşamını kendi ihtiyacına ve isteğine göre değil, ilişkide bulunduğu kişinin isteklerine ve ihtiyaçlarına göre düzenleyebilir (Lee, 2014, s.2). İlişkide olduğu kişiyle olmamayı yok olmak olarak nitelendirebilir. Madde bağımlılığında olduğu gibi, ilişki bağımlılığında da beklentiler gün be gün artmaktadır. Yapılan araştırmalarda özgüveni düşük olan bireylerin ilişki bağımlılığına daha yatkın olduğu görülmektedir (Özdemir ve Buzlu, 2019, s.1149).

Travma psikolojide bireyin olaylara gerektiği gibi bir tepki gösteremediği, üzerinde durduğu halde çözemediği, dolayısıyla bilincin dışına ittiği anılardır(Van der Kolk, 2003, s.11-12). Bilinçdışından bireyin ruhsal yapısı üzerindeki etkisini sürekli hissettirir, birey sanki hep söz konusu anıyla karşı karşıya kalmış gibi bir duygu içinde bulunur. Özellikle çocukluk travmaları, ihmal ve istismar gerçeği bireyin hayatı boyunca kendisini hissettirebilmektedir (Morgan ve Fisher, 2007, s.3). Aynı zamanda ihmal ve istismar, fiziksel, duygusal ve cinsel olabilir. Fiziksel istismar, kişinin rızası olmadan şiddete maruz kalarak acı verilmesi durumudur. Cinsel istismar, kişinin rızası olmadan veya fiziksel ve psikolojik baskıya maruz kalarak cinsel amaçlar için kullanılması durumudur. Psikolojik istismar ise, bir kişiyi yapmak istemediği bir şeyi yapmaya razı etmek için duygusal durumundan yararlanarak psikolojik baskı uygulanmasıdır.

Çocukların bakım verenleri tarafından cinsel, fiziksel veya psikolojik gelişimlerinin engellenmesine ve ruh sağlıklarının gelişimine negatif yönde etki eden davranışlar istismar olarak adlandırılmaktadır (Özyürek, Çetin ve Yıldırım, 2018, s.437). İsteyerek istismara yönelmenin ötesinde bazı ailelerde farkında olmadan çocuğun duygusal gelişimini engelleyici şekilde durumlar da görülebilmektedir (Yolcuoğlu, 2010, s.74-75). Çocuklukta yaşanan ihmal ve istismar, çocuğun yetişkinlikteki yaşamında bu davranışları tekrarlayan ilişkilere girme olasılığını

arttırmaktadır (Ezen ve Açıkgöz, 2017, s.14). Yurtdışında yapılan birçok çalışma, çocukluk travmaları ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ülkemizde çocukluk travmaları ve ilişki bağımlılığı yaşayan bireylerin ilişkisi daha önce incelenmediğinden, bu çalışmada çocukluk travmaları ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişki incelenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Problemi

Yetişkin bireylerde ilişki bağımlılığı yaşayanlar ele alındığında, çocukluk travmaları yaşamış olanlar ilişki bağımlılığı riskini arttırmakta mıdır? Ayrıca bununla beraber, bu çalışmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile çocukluk travmaları ve ilişki bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemektedir. Bu çerçevede yapılan araştırma bireylerin hayatını birçok olumsuz yönde etkileyebilen travmanın etkisinin, ilişki bağımlılığına etkisi olup olmadığını sorusuna cevap aramaktadır.

1.1.1. Alt Problemler

1. Travma bağımlılık riskini artırır mı?
2. Travma ilişki bağımlılığını riskini artırır mı?
3. İlişki bağımlılığı tanısına uygun kişilerin yaşamış oldukları travmanın çeşidiyle ilgisi var mı?
4. Travma öyküsü olan kişilerin ilişki bağımlılığı tanısına uygun olmama durumu nedir?
5. Yetişkin bireylerde ilişki bağımlılığı ile cinsiyet değişkeni anlamlı olacak düzeyde ilişkili midir?
6. Yetişkin bireylerde ilişki bağımlılığı ile eğitim durumu ve ekonomik durum anlamlı olarak ilişkili midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmada amaç yetişkin bireylerde çocukluk travmaları ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Ayrıca bununla beraber bu çalışmanın bir diğer amacı, çalışmaya katılan yetişkin bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile travma ve ilişki bağımlılığının ilişkili olup olmadığını belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bugün yaşanan birçok problem ve hastalığın nedenlerinin çocukluk travmalarında yattığına dair birçok çalışma yapılmıştır. İlişki bağımlılığında, kişilerin odak noktası ilişkileri, terk edilme korkuları ve partnerleri için mükemmel olmaya çabalamak olmaktadır. Bu tezde yapılan çalışmada, travma öyküsünün ilişki bağımlılığı ile ilişkisinin anlamlı olduğunun açıklanması amaçlanmış olup, kişilerin kendi travmalarına çeşitli ekollerle çalıştıkları zaman hem kendilerine hem ilişkilerine iyi gelebilecekleri için önem arz etmektedir. Böylelikle görmezden gelinebilecek travmatik olaylar, görünür olduktan sonra, kişi hem kendisi hem ilişkisi için iyi gelecek seçimleri yapabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle hem psikoloji alanında çalışan uzmanlar için hem de toplumsal olarak bu çalışma önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Hipotezleri

1. Yetişkin bireylerin ilişki bağımlılıkları ile çocukluk travmaları arasında pozitif yönde ilişki vardır.
2. Yetişkin bireylerde travma ve ilişki bağımlılığı incelendiğinde, cinsiyet değişkenleri anlamlı olarak ilişkilidir.
3. Yetişkin bireylerde travma ve ilişki bağımlılığı incelendiğinde, eğitim durumu ve ekonomik durum değişkenleri anlamlı olarak ilişkilidir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya dahil olan bireylerin evreni yansıttığı kabul edilmektedir.
2. Çalışmada verileri toplamak için kullanılmış olan ölçeklerin ölçülmek istenen verileri geçerlilik ve güvenilirlik düzeyi yüksek biçimde ölçmüş olduğu kabul edilmektedir.
3. Bu çalışmaya dahil olan kişilerin soru çizelgelerini tam ve doğru bir biçimde yanıtladıkları kabul edilmektedir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu alışma İstanbul ve Kocaeli şehrinde yaşamını sürdürmekte olan 500 yetişkin katılımcıdan elde edilen verilerle sınırlı olmaktadır.
2. Bu çalışmada toplanan bulgular kullanılmış olan anketlerden sağlanan bilgiler ile sınırlı olmaktadır.
3. Bu alışma yerli ve yabancı ulaşılabilen kaynaklar ile sınırlıdır.
4. Bu çalışmada travma öyküsü olan ancak travmayı önemsemeyen kişiler istemeden doğru olmayan bilgi paylaşabilirler.

1.7. Tanımlar

İlişki Bağımlılığı: Herhangi bir nedenle başkasının bakımına bağımlı olan kişi ile bakım veren arasında gelişen, kişilerin karşılıklı olarak birbirlerinin bağımlılığını desteklediği, arttırdığı ve sürdürdüğu patolojik bir ilişki türüdür. (Anel, 2012)

Travma: Travma, gerçek bir ölüm veya ölüm tehdidinin bulunduğu, ağır yaralanmanın, fiziksel veya yaşamsal bütünlüğe yönelik bir tehdidin ortaya çıktığı ve kişinin kendisinin yaşadığı, şahit olduğu veya sevdiği bir kişinin başına geldiğini öğrendiği olağandışı olaylar olarak tanımlanmaktadır. (İnci & Boztepe, 2013)

Çocukluk ağı Travmaları: Çocukluk ağı travmaları (T), bireylerin 18 yaşından önce maruz kaldığı cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ve ihmalin yanı sıra ebeveynin kaybı, ebeveyninden ayrı kalma, boşanma, göç, şiddete tanıklık etme, kazalar ve doğal afetler şeklinde tanımlanabilir. (Helvacı elik & Hocaoğlu, 2018)

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İlişki Bağımlılığı

Bireyler arası ilişkiler incelendiğinde, bireyin bazı kişilik özellikleri ve davranış örüntüleri nedeniyle karşısındaki kişiye bağımlı özellikler geliştirebildikleri gözlemlenmektedir (Mutba, 2013, s.60). Bu gözlem sayesinde ‘ilişki bağımlılığı’ kavramı merak edilmiş ve araştırma konusu olmaya başlamıştır.

Karşılıklı bağımlılık kavramı, Amerika’da madde kötüye kullanımına yönelik tedavi kapsamında 1940'larda ortaya çıkmıştır ve varlığı dünyanın birçok yerinde yayınlanan akademik makaleler ve araştırmalar ile kanıtlanmıştır (Bacon, McKay ve Reynolds, 2020, s.755). Price, Whalen ve Furtherman gibi Amerikalı tıp uzmanları, bu davranışları alkoliklerin eşlerinde yaygın olarak görmeye başlarlar ve gözlemlere dayanarak, bu tür davranışların genellikle eşlerinin bağımlılığına katkıda bulunduğunu savunurlar (Ingrid, 2014, s.13). Alkolik bireylerin eşleriyle başlayan bu araştırmada ilerledikçe, araştırmacılar tarafından ilişki bağımlılığının başka dinamikleri bulunur. Alkolik olmasa da stresli aile ortamında büyümesi, kişinin işlevsel olmayan ilişkiler kurmasına sebep olabilmektedir (Fuller ve Warner, 2000, s.12). Bu nedenle, ilişki bağımlılığı incelenirken kişinin çocukluğu önemsenmektedir.

2.1.1. İlişki Bağımlılığının Nedenleri

İlişki bağımlılığının ilk çıktığı zamanlarda, evde bir alkol bağımlısı ile birlikte yaşayan kişiler araştırılmıştır. Bu kişilerin kişilik özelliklerine bakıldığında, düşük özgüven, düşük öz değer gibi özellikler görülmüştür (Mukba, 2013, s.48). Ancak evdeki alkol problemi olan bireyin alkol problemi ortadan kalktığında, bu kişilerin hala aynı şekilde eş bağımlılıklarını sürdürdükleri görülmüştür. Böylelikle akıllara başka soru işaretleri gelmiştir ve eş bağımlılığın diğer nedenlerine bakılmıştır. Bu arayış devam ederken, araştırmacılar ilişki bağımlılığı yaşayan kişinin çocukluğundaki durumlarını araştırmaya başlamışlardır. Nasıl bir aile ortamında büyüdüğü, annesi ve babası ile ilişkisi, evlerinde bağımlılık yaşayan birinin olup olmadığı gibi değişkenler araştırılmıştır (Bacon, Mckay, Reynolds ve McIntyre, 2018, s.775). Böylelikle kişinin çocukluğunda yaşadıkları ile, yetişkin olduğu zaman yaşadığı ilişki bağımlılığı

arasındaki nedensellik bulunmuştur. Böylelikle bu nedensellik incelenmeye başlanmıştır ve belirtileri daha görünür olmuştur.

2.1.2. İlişki Bağımlılığının Belirtileri

İlişki bağımlılığına bakıldığında, ilişki bağımlısı olan kişilerin “ben onsuz yapamam”, “onsuz yaşayamam”, “onsuz karar veremem”, “kesinlikle onun benimle olması lazım” gibi düşünce ve inançlara sahip oldukları görülmektedir. Kişiler, sadece o kişiyle zaman geçirmek isteyip, sosyal durumlardan kendilerini çekmeye başlarlar. Aile ve arkadaşlarıyla önceki gibi görüşmemeye başlayıp, sadece o kişiyle zaman geçirme yöneliminde oldukları görülmektedir. Kişilerin, o kişiyle birlikte olmadıklarında üzgün, mutsuz, öfkeli, eksik hissettikleri görülmüştür. Kişilerin kendilerini yok saydıkları, adeta feda ettikleri ve karşı taraf ne isterse o kişinin istediğini yapmak zorunda hissettikleri görülmektedir.

2.1.3. İlişki Bağımlılığı Tanı Kriterleri

DSM-IV’te İlişki Bağımlılığı, Bağımlı Kişilik Bozukluğu’nun altında yer almaktadır. Bağımlı kişilik bozukluğu tanı kriterleri arasında, “başkalarından öğüt ve destek alamadığında günlük kararlarını vermekte güçlük çeker, yaşamının çoğu önemli alanında sorumluluk almak için başkalarına ihtiyaç duyar, kabul görmeyeceği korkusuyla başkalarıyla aynı görüşte olmadığını söylemekte zorluk çeker, kendi başına iş yapma zorluğu çeker, başkalarının bakımını sağlamak amacıyla hoş olmayan şeyleri yapacak kadar aşırıya gider, tek başına kaldığında kendisini çaresiz hisseder, yakın bir ilişkisi sonlandığında bir bakım kaynağı olarak hemen başka bir ilişki arayışına girer, kendi kendine bakma, yalnız kalma gibi korkuları üzerine gerçekçi olmayan bir biçimde kafa yorar.” maddeler bulunmaktadır. Yine DSM-IV’e göre bu kriterlerden 5 tanesine sahip olmak, bağımlı kişilik bozukluğunu tanımlamaktadır.

İlişki bağımlılığında 3 evre olduğu görülmektedir. İlk evrede kişi diğer insanlara bakım vermek gibi bir duruma girer. 2.evrede kişi kendine tehditlerde bulunur, yoğun kaygı ve düşük öz değer olduğu görülür. Son evrede ise, kişinin diğerlerini kontrol etme davranışları artmıştır.

2.2. Davranışsal Bağımlılıklar

Davranışsal bağımlılık kişinin kendisini ya da etrafını negatif yönde etkileyen davranışlarda bulunmasına neden olan dürtülerle baş edememe ya da engelleyememe durumuna verilen isimdir (Özkorumak ve Tiryaki, 2011, s.14). İnternet bağımlılığı, kumar bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, seks bağımlılığı, ilişki bağımlılığı ve yeme bağımlılığı birkaç davranışsal bağımlılığa örnektir. Madde bağımlılığına benzer şekilde, davranışsal bağımlılıklarda da mood değişikliği, içe kapanma, çatışma gibi semptomlar görülür (Ertemel ve Aydın, 2018, s.666-667). Kişi bazen haz kaynağı olarak bazen de olumsuz duygulardan kaçmak için bazı davranışları tekrar eder ve sonuçta bağımlılık yapan davranış zorlayıcı durumlarla baş etmek için kullanılan bir strateji haline gelir ve bir süre sonra tolerans gelişir. Beklenen etkinin sağlanması için harcanan zaman ve tekrarların artmasıyla kişi, bu davranışı gerçekleştiremediği durumlarda gerginlik, sinirlilik gibi rahatsız edici duygular hissedebilir ve titreme, baş ağrısı veya sersemlik gibi fiziksel duyular deneyimleyebilir (Ateş ve Koçak, 2018, s.150). Bağımlılığın bir seçim değil, acıya verilen reaksiyon olduğu yönündeki fikirler, bağımlılığın arkasında travmanın olduğunu göstermektedir (İskifoğlu ve İskifoğlu, 2020, s.188). Bu nedenle, bağımlılık ve travma arasındaki ilişki günümüzde araştırmalarda ilgi çekmektedir. Ülkemizde henüz davranışsal bağımlılıklar ve travmanın ilişkisine dair çalışmalar az olsa da, dünya çapında yapılan araştırmalar, davranışsal bağımlılıklarda travmanın etkisini göstermektedir. Psikolojik travmalar, olumsuz yaşam olayları veya fazla miktarda strese sebep olan durumlardır ve bu nedenle travma yaşamış olan insanların, yaşamamış olanlara göre davranışsal bağımlılık geliştirme ihtimalleri daha yüksek olduğu görülmektedir (Thege, Horwood, Slater, Tan, Hodgins ve Wild, 2017, s.2).

Zilberman ve ark. yaptığı çalışmada, negatif hayat deneyimlerine sahip olan insanların daha çok bağımlılığa yönelimli olduğunu bulmuştur (Zilberman, Yadid, Efrati ve Rassovsky, 2019, s.55). Bir başka çalışmada, Shi ve ark. (2020), çocukluk travmalarının internette oyun oynama bozukluğu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır.

2.3. Travma

Kişiyi çok fazla korkutan, dehşet içinde bırakan, çaresizlik hissettiren, çoğu kez beklenmedik olayların sebep olduğu etkilere ruhsal travma denir.

2.3.1. Çocukluk Çağı Travmaları

Genel olarak çocukluk çağı ruhsal travmalarında, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal var olmaktadır. Bu doğrudan travmaya maruz kalma deneyimlerini, travmaya tanık olmayı veya yakın bir arkadaş veya akrabasının başına gelen travmayı öğrenmeyi içerir (De Bellis ve Zisk, 2014, s.185). Çocukluk çağı ruhsal travmaları, çocukluğun olumsuz yaşantılarla geçmesine sebep olduğundan, çeşitli risk faktörleri oluşmasına neden olur (Felitti, Anda, Nordenberg, Williamson, Spitz, Edwards, Koss ve Marks, 1998, s.246). Çocukluk travmalarının etkilerine bakacak olursak, travma sonrası stres bozukluğu, kaygı, depresyon, disosiyasyon, madde kullanımı bunlardan birkaçı olarak sayılabilir (Yehuda, Halligan ve Grossman, 2001, s.733-734). Eğer travmayı işlemezsek, depresyon, anksiyete, uyku bozukluğu, öfke, ihanet duyguları ve ilişkilerde güvenme ve bağlanma sorunları gibi devam eden yaşam sorunları, travmatik deneyim meydana geldikten sonra çok uzun zaman sürebilir (Dayton ve Tian, 2000, s.4). UNICEF ve Başbakanlık tarafından 2010 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye’de yaşayan 7-18 yaşlar arasındaki çocukların yüzde 56’sının fiziksel istismara, yüzde 49’unun duygusal istismara, ve yüzde 10’unun cinsel istismara tanık olduğunu görülmektedir. Bu nedenle, çocukluk travmalarını anlamamanın önemi yadsınamaz. Gün geçtikçe çocukluk çağı ruhsal travmalarının daha fazla anlatılıyor olması, toplumsal açıdan gelişime ve bu konu hakkındaki dikkatlerin artmasıyla gelişime de yol açacağı düşünülmektedir.

2.3.2. Cinsel İstismar

Cinsel istismar kavramı, ‘henüz cinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuğun ya da ergenin, bir yetişkin tarafından cinsel arzu ve gereksinimlerini karşılamak için güç kullanarak, tehdit ya da kandırma yolu ile kullanılması’ olarak tanımlanmaktadır (Aktepe, 2009, s.97).

Finkelhor ve Brown, 18 yaşından küçük bir çocuğa kendinden 5 yaş veya daha büyük biri tarafından zor kullanılarak yapılan herhangi bir cinsel faaliyeti, çocuk cinsel istismarı diye tanımlarken; Kutchinsky çocuğun yetişkin veya yaşça oldukça büyük birisi tarafından cinsel tatmin niyetiyle istismar edilmesi olarak ifade eder (Kır, 2013, s.788). Aslında, cinsel istismar, rıza alınmadan gerçekleşen her türlü cinsel eylemdir.

2.3.3. Fiziksel İstismar

İnsanın var oluşundan beri fiziksel istismarın var olduğu düşünülebilir. Röntgen uzmanı Caffey 1946 yılında düştüğü söylenen çocukların röntgen filmlerinde düşme veya tek çarpma ile açıklanamayacak kırıklar olduğunu görmüştür (Pelendecioğlu ve Bulut, 2016, s.50). Buradan da anlaşıldığı gibi, fiziksel istismarın varlığı insanın var oluşundan beri olduğu düşünülse de, bunun farkındalığı henüz çok yenidir. Günümüzde bir çocuğa şiddet uygulanması ya da çocuğun şiddete tanık olması fiziksel istismar olarak değerlendirilmektedir (Güler, 2002, s.129). Onsekiz yaşından küçük çocuk ya da gencin anne, baba ya da bakımından sorumlu başka kişi tarafından fiziksel olarak sağlığını olumsuz etkileyecek şekilde “kaza dışı” yaralanması, zarar görmesi ve zarar görme ihtimaline sahip olması "Fiziksel İstismar" olarak tanımlanmaktadır (Acehan, 2013, s.595).

2.3.4. Duygusal İstismar

Duygusal istismarın etkisi belki de en büyük olmasına rağmen günümüzde halen önemi tam olarak bilinmemektedir. Duygusal istismar aynı zamanda psikolojik istismar olarak da kullanılmaktadır. Türkiye’de her iki çocuktan birinin duygusal istismara maruz kaldığı görülmektedir (Korkmazlar-Oral, Engin ve Büyükyazıcı, 2010, s.6). Bu sonuçlar duygusal istismarın önemini ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi gerekliliğini açık bir şekilde göstermektedir. Duygusal İstismar hareket, küçümseme, suçlama kalıpları, tehdit, korkutma, ayrımcılık veya alay etme ve diğer fiziksel olmayan düşmanca davranış şekillerini içerir (Norman, Byambaa, Butchart, Scott ve Vos, 2012). Duygusal istismar, ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında, istismar çeşitleri arasında en fazlasıdır ve ortalama %78’dir (Örsel, Karadağ, Kahiloğulları ve Aktaş, 2011). Bu konuda yapılan araştırmaların hala yeterli olmaması sebebiyle, bu konu hakkında yapılacak araştırmaların artması sağlık personelleri için de aydınlatıcı olacaktır (Bakır ve Kapucu, 2014, s.14). Sağlık

personellerinin ne kadar bu konu hakkında bilgi sahibi olması, çocukların ruhsal sağlığı ve geleceği için o kadar fazla önem arz etmektedir.

2.3.5. Duygusal İhmal

Duygusal ihmal, diğer istismar ve ihmal türlerine göre tanımlanması en zor olandır ve böylelikle ayırıcı tanı zorluğundan nedeniyle en çok görmezden gelinen konu olmuştur (Dinleyici ve Dağlı, 2016, s.23). İhmal; çocuğun temel gereksiniminin ve bakımının anne-babası veya kendisine bakan kişi tarafından reddedilmesi veya yerine getirilmemesidir (Karasu ve Bilgen, 2017, s.24). Somut verilerle ölçülmesi zor olduğundan, toplumsal olarak gözden kaçabilmektedir. Çocuğun duygusal ihtiyacını reddetme, duygusal ihtiyaçlarına karşı duyarsız kalma duygusal ihmale uygun örneklerdir. Çocuğun ihmali de ayrıca bir istismar olarak görülmektedir (Kütük ve Bilaç, 2017, s.182). Bu nedenle çoğu zaman duygusal ihmal ve duygusal istismar birlikte ele alınmaktadır. Çocuk istismarı ve ihmali gerçek boyutları iyi bilinmeyen son derece ciddiye alınması gereken toplumsal bir sorundur (Örsel, 2011, s.131).

2.3.6. Fiziksel İhmal

Fiziksel ihmal somut verilere sahip olduğu için, duygusal ihmale göre çok daha kolay teşhis edilebilmektedir. Ebeveynin veya bakım vereni tarafından çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmamasına fiziksel ihmal denir. Fiziksel ihmal deneyimlemiş çocuklar çaresiz, içine kapanık ve özgüvensiz olma yönelimindedirler (Sarı ve ark., 2016, s.502). Kaygı, öfke gibi olumsuz duyguları işlemekte zorlanırlar ve bu duyguları kontrol edemeyebilirler. Çocuğa ebeveynleri ya da bakmakla sorumlu olan kişilerce yapılan kötü muamele nedeniyle yaralanmasını kapsar. Çocuklarına bakım vermeleri gerektiği ile ilgili çocuklarından gelen istekler üzerine bazı ebeveynlerin stres ve anksiyete seviyesi yükseldiği için, ebeveynler çocuklarıyla fiziksel yakınlık kurmayı reddetmektedirler (Özgentürk, 2014, s.274). Bu nedenle fiziksel ihmalin anlaşılabilmesi ve önlenbilmesi için, ebeveynlerin stres ve anksiyete seviyelerini kontrol altında tutmaları gerektiği yadsınamaz bir gerçektir.

2.4. Çocukluk Travmaları ile Eğitim ve Sosyo-Ekonomik Durum İlişkisi

Yaşam çoğunlukla herkes için eşit olmamaktadır. Özellikle sosyo-ekonomik durum değişken olarak görüldüğünde, düşük sosyo-ekonomik düzeyde olan ailelerin birçok açıdan zorlanması olasıdır. Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerin, daha fazla çocukluk travmalarını bildirdiği görülmüştür (Assari, 2020, s.57). Balcı (2018) yaptığı doktora çalışmasında, kişilerin travma ile ilgili eğitim aldıkça, hem kendi travmaları ile baş etme becerilerinin artacağını hem de gelecek nesle ihmalkar ve istismari davranışlarını engelleyici olacağı konusuna dikkat çekmiştir. Böylelikle, bir başka bakış açısıyla, ekonomik durum ne olursa olsun, yeterli eğitim verildiğinde çocukluk travmaları ile ilgili bilinçlendirmenin artabileceği de düşünülmektedir. Türkiye’de Kıvrak ve ark. (2015) tarafından yapılan bir başka çalışmada, sosyo-ekonomik durum bakımından erkeğe bağlı olan kadınların depresif duygulanımlarının yoğun olabileceği, şiddete uğrama ve istenmeyen duruma sabretme biçimi artmış olacağından, bu ailenin travmaya uğrama olasılığının artması üzerinde durulmuştur. Burada görülen sabretme, dayanma, kendini feda etme davranışı gelecekteki travmaya maruz kalma ihtimalini arttırmaktadır.

2.5. Çocukluk Travmalarının Yetişkinliğe Etkisi

Örsel ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırmada, çocukluğunda duygusal ihmal ve duygusal istismara uğradığını belirten katılımcıların duygu durum bozukluğu ve anksiyete bozukluğu çokça görülmüştür (Örsel ve ark., 2011, s.135). Başka bir araştırmada Mustafa Şen (2019) yaptığı tez çalışmasında, çocukluk travmalarının dürtüselliğe neden olduğunu bulmuştur. Bu nedenle birçok çocuğun dikkat eksikliği, dürtüsellik ve hiperaktivite problemi yaşamasının ardında travmanın yatabileceğini göstermiştir. Örneklerden de görülebileceği gibi, birçok psikolojik veya psikiyatrik durumun ötesinde travmanın olabileceği ve travmanın göz ardı edilmesi durumunda kat edilen yolun azalabileceği aşıkardır. Böylelikle, yetişkinlikte görülen problemlerde travmanın önemi görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışma iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen ilişkiyel tarama modelleri çerçevesinde düzenlenmiş bir çalışmadır. İlişkiyel tarama modeli korelatif çalışmalarda kullanılır.

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Yapılan bu araştırmanın örnekleme grubunu Türkiye’de yaşamını devam ettirmekte olan ve gönüllü olarak belirlenmiş olup rastlantısal olarak seçilmiş olan 558 yetişkinden oluşmaktadır. Evren olarak İstanbul çoğunlukta olmak üzere Türkiye’deki yetişkin kişiler belirlenmiştir.

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Aracı

Araştırmada üç bölümden oluşan veri toplama aracı kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın yazarının hazırlamış olup çalışmaya dahil edilen yetişkin bireyleri tanımaya yönelik genel bilgiler içeren kısa bir formdur. Veri toplama aracının bu ilk bölümünde, katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, medeni durum, aylık gelir, anne ve baba öğrenim durumu ve psikolojik rahatsızlık durumu bilgilerinden oluşan sosyo-demografik bilgi formu yer almaktadır.

3.3.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Veri toplama aracının ikinci bölümünde Bernstein ve ark. (1994) tarafından geliştirilen ve Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) tarafından Türkçe’ye uyarlanarak güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılan “Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği” yer almaktadır. Ölçek beşli likert tipinde (1: hiçbir zaman, 5: her zaman) 28 madde ve her biri 5 maddeden oluşan 5 boyuttan (cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal) oluşmaktadır. Ölçekte 3 madde travma

inkarını ifade ettiğinden (m10, 16, 22) travma olarak değerlendirilmemekte ve ölçeğin toplam puanına eklenmemektedir. Ölçekte 7 madde (m2, 5, 7, 13, 19, 26, 28) ise ters kodlanmaktadır. Bu şekilde elde edilen 5-25 arasındaki boyut puanları ve 25-125 arasındaki ölçek puanı çocukluk çağı ihmal ve istismar travmalarının yaşanma düzeyini ifade etmektedir. Bu çalışmada ölçeğin geneli için Cronbach Alpha katsayısı 0,93; alt boyutların Cronbach Alpha katsayısı 0,90 / 0,86 / 0,92 / 0,89 / 0,69 olarak tespit edilmiştir.

3.3.3. Spann Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği

Veri toplama aracının üçüncü bölümünde, bireylerin ilişkilerdeki bağımlılık düzeyini ölçmek amacıyla Fischer, Spann ve Crawford (1991) tarafından geliştirilen ve Tanhan ve Mukba (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanarak güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılan "Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği" yer almaktadır. Ölçek altılı likert tipinde (1: tamamen katılmıyorum, 6: tamamen katılıyorum) 16 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte 2 maddenin (m5 ve m7) ters kodlanması ile 16 ile 96 arasında elde edilen puanların yüksekliği ilişki bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,80 olarak tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler, SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçek puanlarının normallik sınamasında çarpıklık (skewness) katsayıları kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık ve basıklık katsayılarının $\pm$ sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir. (Büyüköztürk, 2011). Çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde duygusal ihmal alt boyut ve ilişki bağımlılığı ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği; diğer boyutların normal dağılım göstermediği tespit edildiğinden (Tablo 2) duygusal ihmal ve ilişki bağımlılığı puanlarının cinsiyet ve psikolojik rahatsızlık durumuna göre karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testinden; yaş grupları, öğrenim düzeyi, medeni durum, aylık gelir, anne ve baba öğrenim durumu değişkenlerine göre karşılaştırılmasında ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi gruplar arasında olduğunu

belirlemek amacıyla LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen ölçek ve alt boyut puanlarının cinsiyet ve psikolojik rahatsızlık durumuna göre karşılaştırılmasında Mann Whitney U testinden; yaş grupları, öğrenim düzeyi, medeni durum, aylık gelir, anne ve baba öğrenim durumu değişkenlerine göre karşılaştırılmasında Kruskal Wallis H testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis H testinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U ikili karşılaştırma testinden yararlanılmıştır. Çocukluk çağı travmaları ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişki analizinde Spearman's Rho korelasyon testinden; alt boyut puanlarının logaritmik dönüşümleri yapılarak normal dağılımları sağlandıktan sonra çocukluk çağı travmalarının ilişki bağımlılığı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 ($p < 0,05$) olarak belirlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Betimsel Bulgular

Tablo 1’de katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	304	54,5
	Erkek	254	45,5
Yaş grupları (33,45±11,88)	18-20 yaş	64	11,5
	21-30 yaş	218	39,4
	31-40 yaş	154	27,6
	41-50 yaş	60	10,8
	51 yaş ve üstü	62	11,1
Öğrenim durumu	Lise	88	15,8
	Üniversite	375	67,2
	Lisansüstü	95	17,0
Medeni durum	Evli	197	35,3
	Bekar	316	56,6
	Boşanmış	45	8,1
Aylık gelir düzeyi	Düşük	85	15,2
	Orta	419	75,1
	Yüksek	54	9,7
Anne öğrenim düzeyi	İlkokul	207	37,1
	Ortaokul	69	12,4
	Lise	162	29,0
	Üniversite	110	19,7
	Lisansüstü	10	1,8
Baba öğrenim düzeyi	İlkokul	135	24,2
	Ortaokul	79	14,2
	Lise	167	29,9
	Üniversite	158	28,3
	Lisansüstü	19	3,4
Psikolojik rahatsızlık	Yok	477	85,5
	Var	81	14,5

Araştırmaya katılan 558 katılımcının %54,5’i kadın, %45,5’i erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 33,45±11,88 olarak tespit edilmiş olup %11,5’i 18-20 yaş, %39,1’i 21-30 yaş, %27,6’sı 31-40 yaş, %10,8’i 41-50 yaş, %11,1’i 61 yaş ve üstü yaş grubundadır. Katılımcıların %15,8’i lise, %67,2’si üniversite, %17’si lisansüstü düzeyde öğrenim görmüştür. Katılımcıların %35,3’ü evli, %56,6’sı bekar, %8,1’i boşanmıştır. Katılımcıların %15,2’sinin aylık geliri düşük, %75,1’inin orta, %9,7’sinin yüksek düzeydedir. Katılımcıların %37,1’inin anne öğrenim düzeyi ilkokul, %12,4’ünün ortaokul, %29’unun lise, %19,7’sinin üniversite, %1,8’inin anne

öğrenim düzeyi lisansüstü düzeydedir. Katılımcıların %24,2'sinin baba öğrenim düzeyi ilköğretim, %14,2'sinin ortaokul, %29,9'unun lise, %28,3'ünün üniversite, %3,4'ünün baba öğrenim düzeyi üniversite düzeyindedir. Katılımcıların %85,5'inin herhangi bir psikolojik rahatsızlığı bulunmamaktadır.

Tablo 2'de ölçek ve alt boyut puanlarına ait betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 2. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

Ölçek ve Alt Boyut	n	Min	Maks.	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Cinsel İstismar	558	4,00	21,00	6,34	2,78	2,49	6,09
Duygusal İstismar	558	4,00	24,00	7,76	3,70	1,83	3,23
Fiziksel İstismar	558	4,00	24,00	6,01	2,81	3,55	13,39
Duygusal İhmal	558	4,00	25,00	10,82	4,57	0,80	0,08
Fiziksel İhmal	558	4,00	18,00	7,10	2,73	1,60	2,09
ÇÇT TOPLAM	558	23,00	93,00	38,03	12,86	1,64	2,45
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	558	11,00	87,00	54,42	12,66	-0,04	-0,26

Çocukluk çağı travmalar ölçeği toplam puanı $38,03 \pm 12,86$ olarak tespit edilmiş olup ölçekten alınabilecek en düşük (25) ve en yüksek (125) puanlar dikkate alındığında katılımcıların çocukluk çağı travma yaşantılarının “hiçbir zaman/nadiren” aralığında olduğu söylenebilir. Çocukluk çağı travmaları boyut olarak incelendiğinde en sık yaşanan travmaların duygusal ihmal ($10,82 \pm 4,57$) “nadiren”, duygusal istismar ($7,76 \pm 3,70$) “hiçbir zaman/nadiren” ve fiziksel ihmal ($7,10 \pm 2,73$) “hiçbir zaman/nadiren” olduğu tespit edilmiştir.

İlişki bağımlılığı ölçeği toplam puanı $54,42 \pm 12,66$ olarak tespit edilmiş olup ölçekten alınabilecek en düşük (16) ve en yüksek (96) puanlar dikkate alındığında katılımcıların ilişki bağımlılığının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

4.2. Ölçek Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Tablo 3'te ölçek puanlarının cinsiyete göre karşılaştırmasına ait sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t/Z	p
Cinsel İstismar	Kadın	304	6,44	2,81	-1,75	0,079
	Erkek	254	6,22	2,74		
Duygusal İstismar	Kadın	304	7,76	3,49	-1,20	0,230
	Erkek	254	7,75	3,94		
Fiziksel İstismar	Kadın	304	5,74	2,16	-1,20	0,228
	Erkek	254	6,32	3,41		
Duygusal İhmal	Kadın	304	10,54	4,53	-1,61	0,107
	Erkek	254	11,17	4,60		
Fiziksel İhmal	Kadın	304	6,75	2,46	-3,34	0,001
	Erkek	254	7,52	2,97		
ÇÇT TOPLAM	Kadın	304	37,24	11,83	-1,16	0,247
	Erkek	254	38,98	13,97		
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	Kadın	304	54,77	12,59	0,72	0,473
	Erkek	254	54,00	12,75		

Cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Fiziksel ihmal alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($Z=-3,34$; $p<0,05$). Erkek katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal algı puanları, kadın katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 4'te ölçek puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasına ait sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 4. Ölçek Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Yaş	n	$\bar{X}$	SS	F/ X^2	p	Anlamli Fark
Cinsel İstismar	A-18-20 yaş	64	6,17	2,80	7,47	0,113	
	B-21-30 yaş	218	6,25	2,79			
	C-31-40 yaş	154	6,18	2,49			
	D-41-50 yaş	60	6,93	3,32			
	E-51 yaş ve üstü	62	6,63	2,85			
Duygusal İstismar	A-18-20 yaş	64	7,83	3,98	6,61	0,158	
	B-21-30 yaş	218	7,58	3,25			
	C-31-40 yaş	154	8,18	4,20			
	D-41-50 yaş	60	8,00	3,92			
	E-51 yaş ve üstü	62	7,05	3,27			
Fiziksel İstismar	A-18-20 yaş	64	6,94	4,74	10,80	0,029	A,D>B,E
	B-21-30 yaş	218	5,61	1,92			
	C-31-40 yaş	154	6,13	2,87			
	D-41-50 yaş	60	6,42	2,83			
	E-51 yaş ve üstü	62	5,74	2,39			
Duygusal İhmal	A-18-20 yaş	64	11,03	5,64	3,42	0,009	D>B,C,E
	B-21-30 yaş	218	10,35	4,08			
	C-31-40 yaş	154	11,12	4,54			
	D-41-50 yaş	60	12,48	5,04			
	E-51 yaş ve üstü	62	9,92	4,21			
Fiziksel İhmal	A-18-20 yaş	64	6,44	1,84	8,27	0,082	
	B-21-30 yaş	218	7,11	2,61			
	C-31-40 yaş	154	7,06	2,83			
	D-41-50 yaş	60	8,15	3,39			
	E-51 yaş ve üstü	62	6,89	2,75			
ÇÇT TOPLAM	A-18-20 yaş	64	38,41	15,44	11,94	0,018	D>B,E
	B-21-30 yaş	218	36,89	10,85			
	C-31-40 yaş	154	38,67	13,24			
	D-41-50 yaş	60	41,98	14,57			
	E-51 yaş ve üstü	62	36,23	13,27			
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	A-18-20 yaş	64	58,50	12,48	2,11	0,079	
	B-21-30 yaş	218	53,99	12,21			
	C-31-40 yaş	154	54,41	13,83			
	D-41-50 yaş	60	53,25	13,49			
	E-51 yaş ve üstü	62	52,85	9,75			

Cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Fiziksel istismar ($X^2=10,80$; $p<0,05$), duygusal ihmal ($F=3,42$; $p<0,05$) alt boyut puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanlarının ($X^2=11,94$; $p<0,05$) yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre;

- 18-20 yaş ve 41-50 yaş grubu katılımcıların çocukluk çağı fiziksel istismar algı puanları, 21-30 yaş ve 51 yaş ve üstü katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- 41-50 yaş grubu katılımcıların çocukluk çağı duygusal ihmal algı puanları, 21-30 yaş, 31-40 yaş ve 51 yaş ve üstü katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- 41-50 yaş grubu katılımcıların çocukluk çağı travmaları toplam puanları, 21-30 yaş ve 51 yaş ve üstü katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 5'te ölçek puanlarının öğrenim düzeyine göre karşılaştırmasına ait sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 5. Ölçek Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F/ X^2	p	Anlamlı Fark
Cinsel İstismar	A-Lise	88	7,36	3,65	10,86	0,004	A>B,C
	B-Üniversite	375	6,23	2,65			
	C-Lisansüstü	95	5,79	2,05			
Duygusal İstismar	A-Lise	88	8,69	4,01	17,50	0,000	A>B,C B>C
	B-Üniversite	375	7,77	3,64			
	C-Lisansüstü	95	6,86	3,42			
Fiziksel İstismar	A-Lise	88	7,13	3,99	13,87	0,001	A>B,C B>C
	B-Üniversite	375	5,91	2,66			
	C-Lisansüstü	95	5,35	1,56			
Duygusal İhmal	A-Lise	88	12,47	5,08	9,48	0,000	A>B,C B>C
	B-Üniversite	375	10,75	4,49			
	C-Lisansüstü	95	9,59	3,93			
Fiziksel İhmal	A-Lise	88	8,85	3,34	43,87	0,000	A>B,C B>C
	B-Üniversite	375	6,91	2,50			
	C-Lisansüstü	95	6,24	2,28			
ÇÇT TOPLAM	A-Lise	88	44,50	16,13	29,59	0,000	A>B,C B>C
	B-Üniversite	375	37,58	12,02			
	C-Lisansüstü	95	33,83	10,35			
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	A-Lise	88	58,92	11,85	14,26	0,000	A>B,C B>C
	B-Üniversite	375	54,67	12,30			
	C-Lisansüstü	95	49,23	13,08			

Cinsel istismar ($X^2=10,86$; $p<0,05$), duygusal istismar ($X^2=17,50$; $p<0,05$), fiziksel istismar ($X^2=13,87$; $p<0,05$), duygusal ihmal ($F=9,48$; $p<0,05$), fiziksel ihmal ($X^2=43,87$; $p<0,05$) alt boyut puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanlarının ($X^2=29,59$; $p<0,05$) öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit

edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre;

- Lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar algı puanları, üniversite ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların çocukluk çağı duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal algı puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanları, üniversite ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların çocukluk çağı duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal algı puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanları, lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=9,48$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, üniversite ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 6’da ölçek puanlarının medeni duruma göre karşılaştırmasına ait sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 6. Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Medeni Durum	n	$\bar{X}$	SS	F/ X^2	p	Anlamli Fark
Cinsel İstismar	A-Evli	197	5,96	2,12	2,12	0,347	
	B-Bekar	316	6,47	2,96			
	C-Boşanmış	45	7,09	3,74			
Duygusal İstismar	A-Evli	197	7,18	3,47	12,93	0,002	A>B,C
	B-Bekar	316	8,02	3,70			
	C-Boşanmış	45	8,42	4,39			
Fiziksel İstismar	A-Evli	197	5,68	2,16	4,26	0,119	
	B-Bekar	316	6,21	3,17			
	C-Boşanmış	45	6,04	2,58			
Duygusal İhmal	A-Evli	197	10,40	4,50	1,43	0,239	
	B-Bekar	316	11,02	4,58			
	C-Boşanmış	45	11,33	4,73			
Fiziksel İhmal	A-Evli	197	6,75	2,52	7,75	0,021	A>B
	B-Bekar	316	7,32	2,83			
	C-Boşanmış	45	7,13	2,78			
ÇÇT TOPLAM	A-Evli	197	35,96	11,33	9,31	0,010	A>B
	B-Bekar	316	39,03	13,40			
	C-Boşanmış	45	40,02	14,34			
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	A-Evli	197	52,66	12,58	3,29	0,038	B>A
	B-Bekar	316	55,58	12,61			
	C-Boşanmış	45	53,91	12,74			

Cinsel istismar, fiziksel istismar ve duygusal ihmal puanlarının medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Duygusal istismar ($X^2=12,93$; $p<0,05$), fiziksel ihmal ($X^2=7,75$; $p<0,05$) alt boyut puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanlarının ($X^2=9,31$; $p<0,05$) medeni duruma göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre;

- Evli katılımcıların çocukluk çağı duygusal istismar algı puanları, bekar ve boşanmış katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Evli katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal algı puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanları, bekar katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının medeni duruma göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=3,29$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre bekar

katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, evli katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 7’de ölçek puanlarının aylık gelir düzeyine göre karşılaştırmasına ait sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 7. Ölçek Puanlarının Aylık Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Aylık Gelir Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F/ X^2	p	Anlamlı Fark
Cinsel İstismar	A-Düşük	85	6,88	3,66	3,74	0,154	
	B-Orta	419	6,29	2,61			
	C-Yüksek	54	5,83	2,35			
Duygusal İstismar	A-Düşük	85	8,88	3,80	16,93	0,000	A>B,C
	B-Orta	419	7,61	3,71			
	C-Yüksek	54	7,11	3,08			
Fiziksel İstismar	A-Düşük	85	6,46	2,78	6,51	0,039	
	B-Orta	419	5,97	2,90			
	C-Yüksek	54	5,59	2,06			
Duygusal İhmal	A-Düşük	85	11,92	4,61	2,90	0,056	
	B-Orta	419	10,64	4,52			
	C-Yüksek	54	10,56	4,71			
Fiziksel İhmal	A-Düşük	85	8,02	3,45	12,48	0,002	A>B,C B>C
	B-Orta	419	6,98	2,51			
	C-Yüksek	54	6,63	2,88			
ÇÇT TOPLAM	A-Düşük	85	42,16	14,42	14,28	0,001	A>B,C
	B-Orta	419	37,49	12,53			
	C-Yüksek	54	35,72	11,61			
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	A-Düşük	85	57,53	11,61	4,79	0,009	A>B,C
	B-Orta	419	54,24	12,63			
	C-Yüksek	54	50,87	13,60			

Cinsel istismar, fiziksel istismar ve duygusal ihmal puanlarının aylık gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Duygusal istismar ($X^2=16,93$; $p<0,05$), fiziksel ihmal ($X^2=12,48$; $p<0,05$) alt boyut puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanlarının ($X^2=14,28$; $p<0,05$) aylık gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre;

- Aylık geliri düşük düzeyde olan katılımcıların çocukluk çağı duygusal istismar algı puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanları, aylık geliri orta ve yüksek düzeyde olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Aylık geliri düşük düzeyde olan katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal algı puanları, aylık geliri orta ve yüksek düzeyde olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Aylık geliri orta düzeyde olan katılımcıların çocukluk

çağı fiziksel ihmal algı puanları, aylık geliri yüksek düzeyde olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının aylık gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (F=4,79; p<0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre aylık geliri düşük düzeyde olan katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, aylık geliri orta ve yüksek düzeyde olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 8’de ölçek puanlarının anne öğrenim düzeyine göre karşılaştırmasına ait sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 8. Ölçek Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Anne Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F/X ²	p	Anlamlı Fark
Cinsel İstismar	A-İlkokul	207	6,61	2,92	12,07	0,017	A>C,D B>D
	B-Ortaokul	69	6,33	2,46			
	C-Lise	162	6,39	3,12			
	D-Üniversite	110	5,70	1,92			
	E-Lisansüstü	10	6,80	3,46			
Duygusal İstismar	A-İlkokul	207	7,90	3,89	3,52	0,475	
	B-Ortaokul	69	7,51	2,75			
	C-Lise	162	7,70	3,95			
	D-Üniversite	110	7,65	3,33			
	E-Lisansüstü	10	8,70	5,23			
Fiziksel İstismar	A-İlkokul	207	5,93	2,56	0,88	0,926	
	B-Ortaokul	69	5,90	2,52			
	C-Lise	162	6,19	3,23			
	D-Üniversite	110	5,95	2,85			
	E-Lisansüstü	10	6,00	2,54			
Duygusal İhmal	A-İlkokul	207	11,42	4,63	1,91	0,107	
	B-Ortaokul	69	10,14	4,03			
	C-Lise	162	10,73	4,46			
	D-Üniversite	110	10,19	4,92			
	E-Lisansüstü	10	11,70	3,62			
Fiziksel İhmal	A-İlkokul	207	7,42	2,77	11,82	0,019	A>C,D
	B-Ortaokul	69	7,14	2,72			
	C-Lise	162	6,97	2,91			
	D-Üniversite	110	6,69	2,26			
	E-Lisansüstü	10	7,10	3,41			
ÇÇT TOPLAM	A-İlkokul	207	39,29	12,69	10,85	0,028	A>C,D
	B-Ortaokul	69	37,03	10,78			
	C-Lise	162	37,98	14,40			
	D-Üniversite	110	36,17	11,65			
	E-Lisansüstü	10	40,30	15,18			
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	A-İlkokul	207	56,89	12,16	5,28	0,000	A,C>D
	B-Ortaokul	69	54,09	12,85			
	C-Lise	162	54,43	12,97			
	D-Üniversite	110	50,38	12,06			

Duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Cinsel istismar ($X^2=12,07$; $p<0,05$), fiziksel ihmal ($X^2=11,82$; $p<0,05$) alt boyut puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanlarının ($X^2=10,85$; $p<0,05$) anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre;

- Anne öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar algı puanları, anne öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Anne öğrenim düzeyi ortaokul olan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar algı puanları, anne öğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Anne öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal algı puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanları, anne öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=5,28$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre anne öğrenim düzeyi ilkokul ve lise olan katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, anne öğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 9’da ölçek puanlarının baba öğrenim düzeyine göre karşılaştırmasına ait sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 9. Ölçek Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Baba Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F/ X^2	p	Anlamlı Fark
Cinsel İstismar	A-İlkokul	135	6,88	3,13	13,77	0,008	A>C,D B>D
	B-Ortaokul	79	6,30	2,42			
	C-Lise	167	6,51	3,26			
	D-Üniversite	158	5,69	1,89			
	E-Lisansüstü	19	6,47	2,37			
Duygusal İstismar	A-İlkokul	135	8,34	4,25	9,62	0,047	A>C,D
	B-Ortaokul	79	7,61	2,93			
	C-Lise	167	7,80	3,89			
	D-Üniversite	158	7,20	3,20			
	E-Lisansüstü	19	8,53	4,02			
Fiziksel İstismar	A-İlkokul	135	6,14	2,86	5,25	0,263	
	B-Ortaokul	79	6,10	2,64			
	C-Lise	167	6,02	2,67			
	D-Üniversite	158	5,90	3,12			
	E-Lisansüstü	19	5,47	1,68			
Duygusal İhmal	A-İlkokul	135	11,57	4,69	1,61	0,170	
	B-Ortaokul	79	10,71	4,59			
	C-Lise	167	10,75	4,46			
	D-Üniversite	158	10,50	4,54			
	E-Lisansüstü	19	9,37	4,51			
Fiziksel İhmal	A-İlkokul	135	7,61	2,91	26,97	0,000	A,B,C>D,E
	B-Ortaokul	79	7,66	3,06			
	C-Lise	167	7,19	2,88			
	D-Üniversite	158	6,47	2,14			
	E-Lisansüstü	19	5,68	1,42			
ÇÇT TOPLAM	A-İlkokul	135	40,55	13,40	16,51	0,002	A>C,D B>D
	B-Ortaokul	79	38,38	12,04			
	C-Lise	167	38,26	14,01			
	D-Üniversite	158	35,76	11,44			
	E-Lisansüstü	19	35,53	10,10			
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	A-İlkokul	135	57,26	12,13	3,78	0,005	A>C,D B>D
	B-Ortaokul	79	56,00	13,03			
	C-Lise	167	53,96	12,75			
	D-Üniversite	158	51,95	12,66			
	E-Lisansüstü	19	52,21	10,10			

Fiziksel istismar ve duygusal ihmal puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Cinsel istismar ($X^2=13,77$; $p<0,05$), duygusal istismar ($X^2=9,62$; $p<0,05$), fiziksel ihmal ($X^2=26,97$; $p<0,05$) alt boyut puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanlarının ($X^2=16,51$; $p<0,05$) baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre;

- Baba öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar algı puanları, baba öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Baba öğrenim düzeyi ortaokul olan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar algı puanları, baba öğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Baba öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk çağı duygusal istismar algı puanları, baba öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Baba öğrenim düzeyi ilkokul, ortaokul ve lise olan katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal algı puanları, baba öğrenim düzeyi üniversite ve lisansüstü düzeyde olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Baba öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk çağı travma ölçeği toplam puanları, baba öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Baba öğrenim düzeyi ortaokul olan katılımcıların çocukluk çağı travma ölçeği toplam puanları, baba öğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=3,78$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sonuçlarına göre baba öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, baba öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Baba öğrenim düzeyi ortaokul olan katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, baba öğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 10'da ölçek puanlarının psikolojik rahatsızlık durumuna göre karşılaştırmasına ait sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 10. Ölçek Puanlarının Psikolojik Rahatsızlık Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Psikolojik Rahatsızlık	n	$\bar{X}$	SS	t/Z	p
Cinsel İstismar	Yok	477	6,15	2,52	-2,61	0,009
	Var	81	7,42	3,83		
Duygusal İstismar	Yok	477	7,40	3,37	-5,31	0,000
	Var	81	9,88	4,74		
Fiziksel İstismar	Yok	477	5,75	2,32	-4,85	0,000
	Var	81	7,49	4,51		
Duygusal İhmal	Yok	477	10,48	4,38	-4,33	0,000
	Var	81	12,83	5,15		
Fiziksel İhmal	Yok	477	6,89	2,58	-4,20	0,000
	Var	81	8,35	3,26		
ÇÇT TOPLAM	Yok	477	36,68	11,68	-5,45	0,000
	Var	81	45,96	16,31		
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	Yok	477	52,98	12,25	-6,76	0,000
	Var	81	62,88	11,79		

Cinsel istismar ($Z=-2,61$; $p<0,05$), duygusal istismar ($Z=-5,31$; $p<0,05$), fiziksel istismar ($Z=-4,85$; $p<0,05$), duygusal ihmal ($t=-4,33$; $p<0,05$), fiziksel ihmal ($Z=-4,20$; $p<0,05$) alt boyut puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanlarının ($Z=-5,45$; $p<0,05$) psikolojik rahatsızlık durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Psikolojik rahatsızlığı bulunan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal algı puanları ve çocukluk çağı ölçeği toplam puanları, herhangi bir psikolojik rahatsızlığı bulunmayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının herhangi bir psikolojik rahatsızlık durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=-6,76$; $p<0,05$). Psikolojik rahatsızlığı bulunan katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, herhangi bir psikolojik rahatsızlığı bulunmayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4.3. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 12’de algılanan anne-baba tutumu, affetme davranışı ve psikolojik sağlamlık puanları arasındaki Pearson korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 11. Değişken Puanları Arasındaki İlişki

Ölçek ve Alt Boyut	2	3	4	5	6	7
1. Cinsel İstismar	0,38**	0,31**	0,27**	0,31**	0,52**	0,19**
2. Duygusal İstismar	1	0,51**	0,59**	0,43**	0,78**	0,39**
3. Fiziksel İstismar		1	0,44**	0,37**	0,56**	0,29**
4. Duygusal İhmal			1	0,56**	0,88**	0,36**
5. Fiziksel İhmal				1	0,71**	0,34**
6. ÇÇT TOPLAM					1	0,42**
7. İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI						1

*p<0,05 **p<0,01

İlişki bağımlılığı puanları ile çocukluk çağı cinsel istismar ($r=0,19$; $p<0,05$), duygusal istismar ($r=0,39$; $p<0,05$), fiziksel istismar ($r=0,29$; $p<0,05$), duygusal ihmal ($r=0,36$; $p<0,05$), fiziksel ihmal ($r=0,34$; $p<0,05$) algı puanları ve çocukluk çağı travma ölçeği toplam puanları ($r=0,42$; $p<0,05$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travmalarına ilişkin algı arttıkça ilişki bağımlılığı düzeyi de artmaktadır.

Tablo 12’de çocukluk çağı travmalarının ilişki bağımlılığı üzerindeki etkisine ait çoklu regresyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 12. Çocukluk Çağı Travmalarının İlişki Bağımlılığı Üzerindeki Etkisi

Bağımsız Değişken	B	SH _B	β	t	p	Tolerans	VIF
Sabit	52,689	5,722		9,208	0,000		
Cinsel İstismar	12,319	12,882	0,041	0,956	0,339	0,769	1,300
Duygusal İstismar	51,974	14,321	0,199	3,629	0,000	0,482	2,075
Fiziksel İstismar	5,163	16,469	0,016	0,313	0,754	0,585	1,711
Duygusal İhmal	0,550	0,154	0,199	3,574	0,000	0,469	2,133
Fiziksel İhmal	3,512	1,927	0,091	1,822	0,069	0,585	1,710
$R^2=0,201$	$\Delta R^2=0,194$	$F_{(5; 552)}=27,753$	$p=0,000$				

Çocukluk çağı travmalarının ilişki bağımlılığı üzerindeki etkisine ait modelin uygun olduğu ($F_{(5; 552)}=27,75$; $p<0,05$), değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunun olmadığı (Tolerans>0,20; VIF<10) tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travmaları, ilişki bağımlılığındaki değişimin yaklaşık %19’unu açıklamaktadır ($\Delta R^2=0,194$). Diğer bir ifadeyle çocukluk çağı travmalarına ilişkin algı, ilişki bağımlılığını yordamaktadır. Modeldeki standardize edilmiş regresyon katsayıları (β) ve katsayıların anlamlılığına

ilişkin t testi sonuçlarına göre, ilişki bağımlılığı üzerinde en önemli etkiye sahip çocukluk çağı travmaları duygusal istismar ($\beta=0,20$; $t=3,63$; $p<0,05$) ve duygusal ihmal ($\beta=0,20$; $t=3,57$; $p<0,05$) olarak tespit edilmiştir. Modele göre çocukluk çağı duygusal istismar ve duygusal ihmalin yüksekliği ilişki bağımlılığı düzeyinin artmasına neden olmaktadır. Çocukluk çağı cinsel istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal algısının ilişki bağımlılığı üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada yetişkin bireylerde ilişki bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla beraber ayrıca bu çalışmanın amacı çalışmaya katılan yetişkinlerin sosyo-demografik özellikleri ile olan ilişkisinin incelenmesidir. Literatür ışığında çalışmanın bu bölümünde, analiz ve incelemelerden elde edilen sonuçlar tartışılmaktadır ve önerilerde bulunmaktadır.

Bu çalışmanın ana hipotezi, ilişki bağımlılığı ile çocukluk travmaları arasındaki etkinin istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı olduğudur. Doğrulan bu hipotez, özellikle çocukluğunda duygusal ihmal ve duygusal istismar geçmişi olan bireylerin, yetişkinlikte ilişki bağımlılığı yaşama riskini artırdığını göstermektedir. Ancak, fiziksel ve cinsel istismarda bu sonuçlar görülmektedir. Literatürde bu konuda Türkiye’de herhangi bir çalışma yapılmamıştır bu nedenle çocukluk travmalarının ilişki bağımlılığı üzerinde etkisinin önemi bu çalışmayla gösterilmektedir. Diğer hipotez ve bulgular aşağıda detaylıca açıklanmıştır.

Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin ve Spann Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinin İncelenmesi:

Yapılan araştırmada katılımcıların verdiği cevaplara göre, çocukluk çağı travmaları ölçeğinden cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar ve duygusal ihmal bölümlerinde cinsiyet değişkenine bakıldığında anlamlı farklılık görülmektedir. Fiziksel ihmal alt boyutu incelendiğinde, erkek katılımcıların sonuçlarının anlamlı bir biçimde yüksek olduğu görülmektedir. Özçevik ve ark.(2019) yaptıkları çalışmada bu çalışmayı destekleyecek şekilde, çocukluk çağı travmaları ölçeğinde cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, puan ortalamalarında anlamlı bir fark olmadığını bulmuşlardır. Aynı şekilde, Demirkapı’nın (2013) yapmış olduğu tez çalışmasında da, kız ve erkek çocukların çocukluk çağı ruhsal travmaları ölçeğine göre anlamlı bir farklılığı bulunmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar, bu çalışmada bulunan sonuçları desteklemektedir.

Bu çalışmaya bakıldığında, ilişki bağımlılığı ölçeğinde, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Yani, her iki cinsiyet için de ilişki bağımlılığı ihtimali aynı olduğu söylenebilir. Bu konuda Türkiye’de yapılan çalışmaların az olması nedeniyle yeterince destekleyici çalışma bulunmamakla birlikte Mutba (2013) yaptığı tez çalışmasında, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre ilişki bağımlılığı puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu ve bu sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu bulmuştur. Bu sonuçlar kıyaslandığında, çeşitli değişkenler nedeniyle sonuçların farklı çıkabileceği düşünülmektedir. Örneğin, bu çalışmaya katılan erkek ve kadınlar çeşitli yaş gruplarından oluşmaktadır, diğer tez çalışmasında ise sadece üniversite öğrencilerine anket örneği uygulanmıştır. Üniversite öğrencilerinde kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre ilişki bağımlılığı geliştirme ihtimalinin yüksek olması, yaş özelliği olabileceğini düşündürmektedir.

Yaş Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin ve Spann Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinin İncelenmesi:

Bu çalışmada yaş değişkenine göre çocukluk çağı ruhsal travmaları analizine bakıldığında, cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar ve fiziksel ihmal alanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Fiziksel istismar ve duygusal ihmal alt boyutlarında ise anlamlı farklılık görülmektedir. Yaş gruplarına göre bu iki alt boyutun sonuçları bulgular kısmında detaylıca açıklanmıştır. Eker ve Yılmaz’ın (2016) yapmış olduğu ve risk alma davranışları ile çocukluk travmaları ilişkisini incelediği bir çalışmada, gençlik yıllarında yapılan riskli davranışların ardında çocukluktaki cinsel istismar geçişinin anlamlı olduğunu bulunmuştur.

Yapılan bu çalışmada, ilişki bağımlılığı ölçek puanlarının yaş değişkenine göre bakıldığında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda yaş değişkenine göre ilişki bakılmadığından destekleyici bir çalışma verilememektedir. Bundan sonraki çalışmalar için bu sonuçların bilime ışık tutacağı öngörülmektedir.

Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin ve Spann Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinin İncelenmesi:

Çalışmada öğrenim düzeyine göre çocukluk çağı travmaları incelendiğinde, lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların çocukluk çağı ruhsal travmaları algı puanları, üniversite ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre, öğrenim düzeyi değişkeni istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Önceden yapılmış olan Örsel ve ark.(2011) yaptığı çalışmada, öğrenim düzeyinin çocukluk çağı travmalarına dair algısal süreçte istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını bulmuşlardır. Yapılan çalışmadaki kişi sayısı farkı etkili olabileceği gibi, bu çalışmadaki kişilerin İstanbul ve Kocaeli genelinden katıldığı için de farklı çıkmış olabileceği düşünülmektedir. Sonuçlar bu anlamda ilerideki çalışmalarda, tüm Türkiye’de uygulanacak şekilde tekrar değerlendirilebilir. Aynı zamanda, bu çalışmayı destekleyecek şekilde, Petrikova ve ark. (2021)’nin yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin, daha düşük eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında daha az çocukluk travmaları sonuçlarını gösterdikleri görülmüştür. Bu çalışma da eğitimin algı üzerindeki potizif etkisini desteklemektedir.

Sonuçlar ilişki bağımlılığı ve öğrenim düzeyi açısından değerlendirildiğinde, istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Öğrenim düzeyi lise olan katılımcıların sonuçlarının, öğrenim düzeyi üniversite ve lisansüstü olan katılımcılara göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Ülkemizde Özdemir ve Buzlu (2019) tarafından hemşireler ile yapılan bir çalışmada, eğitim düzeyi daha düşük olan hemşirelerin karşılıklı bağımlılık puanlarının daha yüksek olduğu, eğitim düzeyi arttıkça, bağımlılık düzeylerinin azaldığı bulunmuştur.

Medeni Durum Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin ve Spann Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinin İncelenmesi:

Sonuçlar medeni durum değişkenine göre bakıldığında, cinsel istismar, fiziksel istismar ve duygusal ihmal puanlarının anlamlı farklılık göstermediği, duygusal istismar, fiziksel ihmal alt boyutlarına göre ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir. Evli katılımcıların, duygusal istismar algı puanları, boşanmış ve bekar olan katılımcılara göre anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Yine

evli katılımcıların fiziksel ihmal algı puanları, bekar katılımcılara göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Anderson(2017) tarafından yapılan bir çalışmada, çocukluğunda şiddet veya cinsel istismar olan kadınların, yetişkinlikte boşanma riskinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

İlişki bağımlılığının medeni durum değişkenine göre bakıldığında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bekar katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, evli katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ülkemizde ne yazık ki bu anlamda yapılan bir çalışma olmadığı için örnek gösterilememektedir. Böylelikle çıkan sonuçların, gelecekteki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinin İncelenmesi:

Cinsel istismar, fiziksel istismar ve duygusal ihmal puanlarının aylık gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Duygusal istismar ve fiziksel ihmal alt boyutlarının aylık gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Aylık geliri düşük düzeyde olan katılımcıların çocukluk çağı duygusal istismar algı puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanları, aylık geliri orta ve yüksek düzeyde olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Aylık geliri düşük düzeyde olan katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal algı puanları, aylık geliri orta ve yüksek düzeyde olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Aylık geliri orta düzeyde olan katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal algı puanları, aylık geliri yüksek düzeyde olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Literatürde bu bağlamda ülkemizde bir çalışma yapılmadığından dolayı örnek verilememektedir. Bu çalışmanın, ilerideki çalışmalara bu anlamda yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinin İncelenmesi:

Duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Cinsel istismar ve fiziksel ihmal alt boyut puanlarının anne öğrenim

düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Anne öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar algı puanları, anne öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Anne öğrenim düzeyi ortaokul olan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar algı puanları, anne öğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Anne öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk çağı fiziksel ihmal algı puanları ve çocukluk çağı travmaları ölçek puanları, anne öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Örsel ve ark. (2011) tarafından yapılan çalışmada da özellikle annenin eğitim durumuyla duygusal ve fiziksel istismar arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının anne öğrenim düzeyine göre bakılmasıyla, anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sonuçlara göre, anne öğrenim düzeyi ilkokul ve lise olan katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, anne öğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Daha önce Mukba(2013) tarafından yapılan çalışmada, annenin öğrenim düzeyinin ilişki bağımlılığı üzerine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Sonuçların farklılığı, diğer tez çalışmasının sadece üniversite öğrencilerine yapılmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Baba Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinin İncelenmesi:

Fiziksel istismar ve duygusal ihmal puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Cinsel istismar, duygusal istismar ve fiziksel ihmal alt boyut puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Baba öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar algı puanları, baba öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Baba öğrenim düzeyi ortaokul olan katılımcıların çocukluk çağı cinsel istismar algı puanları, baba öğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Baba öğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk çağı duygusal istismar algı puanları, baba öğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre

anlamli düzeyde daha yuaksektir. Baba oğrenim düzeyi ilkokul, ortaokul ve lise olan katılımcıların çocukluk ağı fiziksel ihmal algı puanları, baba oğrenim düzeyi üniversite ve lisansüstü düzeyde olan katılımcıların puanlarına göre anlamli düzeyde daha yuaksektir. Baba oğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların çocukluk ağı travma ölçeği toplam puanları, baba oğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamli düzeyde daha yuaksektir. Baba oğrenim düzeyi ortaokul olan katılımcıların çocukluk ağı travma ölçeği toplam puanları, baba oğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamli düzeyde daha yuaksektir. Örsel ve ark. (2011) yaptığı çalışmasında, babanın düşük eğitim düzeyiyle duygusal/fiziksel ihmalin ilişkili olduğu görülmüştür.

Sonuçlar ilişki bağımlılığı açısından değerlendirildiğinde, baba oğrenim düzeyinin istatistiksel olarak anlamli olduğu sonucuna varılmıştır. Baba oğrenim düzeyi ilkokul olan katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, baba oğrenim düzeyi lise ve üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamli düzeyde daha yuaksektir. Baba oğrenim düzeyi ortaokul olan katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, baba oğrenim düzeyi üniversite olan katılımcıların puanlarına göre anlamli düzeyde daha yuaksektir. Yine Mukba (2013) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmasında baba oğrenim düzeyinin ilişki bağımlılığı üzerinde etkisi olmadığı sonucunu çıkarmıştır. Bulgulardaki bu değişikliklerin, Mukba'nın çalışmasının sadece üniversite öğrencilerine yapılmasından kaynaklı olabileceği düşünölmektedir.

Psikolojik Rahatsızlık Değişkenine Göre Çocukluk ağı Travmaları Ölçeğinin ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinin İncelenmesi:

Cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal alt boyut puanları ve çocukluk ağı travmaları ölçek puanlarının psikolojik rahatsızlık durumuna göre anlamli farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Psikolojik rahatsızlığı bulunan katılımcıların çocukluk ağı cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal algı puanları ve çocukluk ağı ölçeği toplam puanları, herhangi bir psikolojik rahatsızlığı bulunmayan katılımcıların puanlarına göre anlamli düzeyde daha yuaksektir. Örsel ve ark. yaptıkları çalışmada, erken dönemde yaşanan bazı istismarların, kişilik problemleri dahil birçok psikolojik rahatsızlığa neden olabileceği üzerinde durmuşlardır.

İlişki bağımlılığı ölçek puanlarının herhangi bir psikolojik rahatsızlık durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Psikolojik rahatsızlığı bulunan katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçek puanları, herhangi bir psikolojik rahatsızlığı bulunmayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İlişki Bağımlılığı ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları İlişkisinin İncelenmesi

İlişki bağımlılığı puanları ile çocukluk çağı cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal algı puanları ve çocukluk çağı travma ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travmalarına ilişkin algı arttıkça ilişki bağımlılığı düzeyi de artmaktadır. Modele göre çocukluk çağı duygusal istismar ve duygusal ihmalin yüksekliği ilişki bağımlılığı düzeyinin artmasına neden olmaktadır. Çocukluk çağı cinsel istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal algısının ilişki bağımlılığı üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

5.1. Kısıtlılıklar

Çalışma sadece İstanbul ve Kocaeli ilindeki kişiler ile yapılmıştır. Türkiye genelinde yapılmamış olması, çalışmanın kısıtlılıklarındandır.

Kişiler kendi içsel süreçleri ile ilgili gönüllülük esasına dayalı sorulara sanal ortamda anket şeklinde cevap vermişlerdir, katılımcıların doğru söylediğini varsayarak bu çalışma yapılmıştır.

Bazı kişiler çocukluklarını tam olarak hatırlamadıklarını, anne ve babasının boşanmış olması nedeniyle 2 ayrı evde 2 farklı hayat yaşadıklarını ama bunu anketlere yansıtamadıklarını dile getirmişlerdir. Bunlar bu çalışmanın kısıtlılıklarındandır.

İlişki bağımlılığı ve çocukluk çağı travmalarının arasındaki ilişkinin daha iyi değerlendirilebilmesi adına, ilerideki çalışmalarda evrenin arttırılması, travma puanları yüksek kişilerle tekrar çalışmanın yapılması ya da travma puanı normal değerlerin 1 ya da 2 standart sapma üzerinde olanlar üzerinden cut off yapılarak tekrar değerlendirme yapılması bilim adına daha iyi sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Bu çalışma, topluma çocuklarını duygusal olarak önemsemenin önemini göstermektedir. Çocuklukta yaşanan duygusal beslenmenin ömür boyu o bireye yarar sağlayabileceği gibi, çocuklukta duygusal istismar ve ihmal yaşamının o bireyin geleceğini olumsuz etkilediği de kaçınılmaz bir sonuçtur ve toplumun duygusal istismar ve ihmal ile ilgili bilinçlenmesi için önem arz etmektedir. Bu çalışmada bulunan sonuçlara bakılarak, ilerideki akademik çalışmalarda, diğer davranışsal bağımlılıklar ile çocukluk travmalarının etkisinin incelenmesi önerilmektedir. Bu çalışma bize eğitimin önemini bir kere daha göstermiştir, bu nedenle çocukluk travmalarından bazen çeşitli nedenlerden dolayı önemsenmeyen duygusal ihmal ve duygusal istismar konularına yönelik toplumu bilinçlendirmeyi hedefleyen çalışmalar yapılabilir. Bu konularda çeşitli seminerler ve sunumlar yapılabilir.

Bu çalışmaya göre, ilişki bağımlılığı yaşayan kişilerin çocukluklarında duygusal ihmal veya duygusal istismar olması halinde, bireysel psikoterapi almaları veya psikososyal destek gruplarına katılabilmeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Abecassis, M., Barrett, M. D., Bellmore, A., Bissaker, K., Buhs, E., Buchanan-Barrow, E. ve Brinton, B. (2002). *Blackwell handbook of childhood social development*. P. K. Smith, & C. H. Hart (Eds.) Blackwell Publishers.
- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M.O., Gülen, M., Avcı, A. ve İçme, F. (2013). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22 (4) , 591-614.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1 (2) , 95-119
- Anderson, K. G. (2017). *Adverse childhood environment: Relationship with sexual risk behaviors and marital status in a large American sample*. *Evolutionary Psychology*, 15(2)
- Assari S.(2020). *Family Socioeconomic Status and Exposure to Childhood Trauma: Racial Differences*. *Children (Basel)*. 3;7(6):57.
- Atak, H. ve Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546.
- Bacon, I., McKay, E., Reynolds, F. et al. (2020). The Lived Experience of Codependency: an Interpretative Phenomenological Analysis. *Int J Ment Health Addiction*, 18, 754–771.
- Bacon, I. (2014). An exploration of the experience of codependency through interpretative phenomenological analysis. Brunel University.
- Bakır, E. ve Sevgisun Kapucu, S., (2014). Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye’de yapılan araştırmalara yansımaları: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.
- Bektaş, M., (2018). Davranışsal Bağımlılık: Tanımı, Türleri ve Sınıflandırılması. Bir Kamu Politikası Olarak Bağımlılıkla Mücadele, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balcı, İsmail. Çocukluk Çağı Travmaları İle Baş Etme Yönelimli Psiko-eğitim Programının Psikolojik Sağlık Üzerindeki Etkisi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. Trabzon, 2018 s.7-8 (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)
- Bowlby, J., ve Ainsworth, M. (2013). The origins of attachment theory. *Attachment theory: Social, developmental, and clinical perspectives*, 45, 759-775.

- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (14. Baskı). Ankara: PEGEM Akademi.
- Dayton, Tian. (2000) *Trauma and addiction: Ending the cycle of pain through emotional literacy*. Simon and Schuster.
- De Bellis, M. D., ve Zisk, A. (2014). The biological effects of childhood trauma. *Child and adolescent psychiatric clinics of North America*, 23(2), 185–vii.
- Demirdağ, M. F. (2017). Bağlanma Teorisi'nin Kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 76-90.
- Demirkapı, E. Ş. (2014). Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi)
- Dinleyici, M. ve Dağlı, F. (2016). Duygusal İhmal, İstismar Ve Çocuk Hekiminin Rolü / *Emotional Abuse, Neglect And The Role Of Pediatrician*. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38 / 2: 18-27.
- Eker, İ., ve Yılmaz, B. (2016). Risk alma davranışı: Çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı temelinde bir değerlendirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 27-36.
- Ertemel, A. V., ve Aydın, G. (2018). Dijital ekonomide teknoloji bağımlılığı ve çözüm önerileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5.
- Ezen, M., ve Açıkgöz, A. (2017). Çocukların örselenmesine annelerin örselenme yaşantısının etkisi. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 6(3), 13-21.
- Felitti VJ, Anda RF, Nordenberg D, Williamson DF, Spitz AM, Edwards V, Koss MP ve Marks JS. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *Am J Prev Med.*;14(4):245-58.
- Fuller, J. ve Warner, R. M. (2000). Family Stressors as Predictors of Codependency. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 126(1), 5-22.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 128-134.
- Hayta, A. (2006). Anneden Allah'a: bağlanma teorisi ve islâm'da Allah tasavvuru. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(12), 29-63
- Helvacı Çelik, F. ve Hocaoğlu, Ç. (2018). Çocukluk Çağı Travmaları: Bir Gözden Geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8 (4) , 695-711

- İnci F, Boztepe H (2013). Travma sonrası büyüme: Öldürmeyen acı güçlendirir mi?, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(2),80-84.
- Irvine, L. (2000). Even better than the real thing?: Narratives of the self in codependency. *Qualitative Sociology*, 23(1), 9-28.
- İskifoğlu, T. Ç., & İskifoğlu, G. (2020) Kişilerarası Bağımlılık Fenomeni Üzerine Bir Derleme. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 187-191.
- Karasu, F. ve Bilgen, F.G., (2017). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal Ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışları. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (13) , 22-34.
- Kır, Ebru. (2013) Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz Ve İstismara Karşı Önleyici Eğitim Çalışmaları. *Journal of Istanbul University Law Faculty* 71 / 1: 785-800.
- Kivrak, Y., Gey, N., Kivrak, H. A., Kokaçya, M. H., Çöpoğlu, Ü. S., ve Ari, M. (2015). Kadına yönelik eş şiddeti, çocukluk travmaları, depresyon ve yaşam kalitesi: Toplum temelli çalışma. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(5).
- Koob, G. F. ve Volkow, N. D. (2010). Neurocircuitry of addiction. *Neuropsychopharmacology*, 35(1), 217-238.
- Korkmazlar-Oral, Ü., Engin, P. ve Büyükyazıcı, Z. (2010). Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması: Özet raporu. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.
- Kütük, M. Ö., ve Bilaç, Ö. (2017). Çocuklarda ve adölesanlarda duygusal istismar ve ihmal. *Turkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics*, 3(3), 181-187.
- Lee, B. K. (2014). Where codependency takes us: A commentary. *Journal of Gambling Issues*. 29 (29)
- Morgan, C., & Fisher, H. (2007). Environment and schizophrenia: environmental factors in schizophrenia: childhood trauma—a critical review. *Schizophrenia bulletin*, 33(1), 3-10.
- Mukba, G. (2013) Üniversite Öğrencilerinde İlişki Bağımlılığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)
- Mustafa Şen. Psikolojik Destek Alan Ve Almayan Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları Ve Dürtüsellik İlişkisinin İncelenmesi. İstanbul Maltepe Üniversitesi, 2019 s.66-67 (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)

- Norman RE, Byambaa M, De R, Butchart A, Scott J, Vos T (2012) The Long-Term Health Consequences of Child Physical Abuse, Emotional Abuse, and Neglect: A Systematic Review and Meta-Analysis. *PLoS Med* 9(11): e1001349.
- Örsel, S., Karadağ, H., Kahıloğulları, A. K., ve Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).
- Özçevik, D. ve Güneş, Ö . (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Yaşadıkları Çocukluk Çağı Travmaları . *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi* , 1 (1) , 28-42
- Özdemir, N. ve Buzlu, S. (2019). Codependency in nurses and related factors. *Annals of Medical Research*, 26(7), 1145-51.
- Özgentürk, İ. (2014). Child abuse and neglect. Çocuk istismarı ve ihmal. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 265–278.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Özkorumak, E., ve Tiryaki, A. (2011). Davranışsal Bağımlılık Olarak Kontrol Edilemeyen Satın Alma Davranışı. *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar*, 5(1-3), 14-18.
- Özyürek, A., Çetin, A. ve Yıldırım, R. (2018). Aile Hekimi ve Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusundaki Görüş ve Tutumları. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 7(1).
- Pelendecioğlu, B. ve Bulut, S. (2016). “Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1) , 49-62.
- Petrikova, M., Kascakova, N., Furstova, J., Hasto, J., ve Tavel, P. (2021). Validation and adaptation of the Slovak version of the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ). *International journal of environmental research and public health*, 18(5), 2440.
- Sar, V., Ozturk, E. ve İkikardeş, E. (2012). Validity and reliability of the Turkish version of childhood trauma questionnaire.
- Sarı, H. Y., Ardahan, E. ve Öztornacı, B. Ö. (2016). Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin son 10 yılda yapılan sistematik derlemeler. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(6), 501-511.
- Shi, L., Wang, Y., Yu, H., Wilson, A., Cook, S., Duan, Z., ... ve Chen, R. (2020). The relationship between childhood trauma and Internet gaming disorder among college students: A structural equation model. *Journal of behavioral addictions*, 9(1), 175-180.

Tanhan, F., & Mukba, G. (2014). Spann-Fischer ilişki bağımlılığı ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasına ilişkin psikometrik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(36), 179-190.

Thege, B. K., Horwood, L., Slater, L., Tan, M. C., Hodgins, D. C., ve Wild, T. C. (2017). Relationship between interpersonal trauma exposure and addictive behaviors: a systematic review. *BMC psychiatry*, 17(1), 1-17.

Türkiye Psikiyatri Derneği. (t.y.) Travma Sonrası Stres Bozukluğu. Erişim adresi: <https://psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/28/travma-sonrasi-stres-bozuklugu#:~:text=Ruhsal%20Travma%20Nedir%3F,bunlar%C4%B1n%20%C3%BCm%C3%BC%20ruhsal%20travma%20yaratmaz.&text=ruhsal%20ravma%20olarak%20adland%C4%B1r%C4%B11%C4%B1r>.

Tüzün, O., ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.

Van der Kolk, B. A. (2003). *Psychological trauma*. American Psychiatric Pub.

Yehuda, R., Halligan, S. L., & Grossman, R. (2001). Childhood trauma and risk for PTSD: relationship to intergenerational effects of trauma, parental PTSD, and cortisol excretion. *Development and psychopathology*, 13(3), 733-753.

Yolcuoğlu, İ. G. (2010). Çocukların İhmal-İstismara Uğramasında Aile ve Çocuklara Yönelik Risk Faktörleri Ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(1), 73-83.

Zilberman, N., Yadid, G., Efrati, Y., ve Rassevsky, Y. (2019). Negative and positive life events and their relation to substance and behavioral addictions. *Drug and alcohol dependence*, 204, 107562.

EKLER

EK-A

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma Gelişim Üniversitesi Bağımlılık Psikolojisi Bölümü öğretim üyesi Yasin Genç danışmanlığında, Bağımlılık Psikolojisi yüksek lisans öğrencisi Hazan Şahnaoğlu tarafından yürütülmektedir. Bu çalışma travma ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Bu araştırmaya katılmanız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Lütfen sorulara mümkün olduğu kadar kendi gerçek fikrinizi yansıtan cevaplar veriniz. Doğru ya da yanlış cevap söz konusu değildir. Size verilen ölçeklerin hiçbirinin üzerine isim veya soyad yazmayınız. İsim ve diğer kimlik bilgileriniz tamamıyla gizli tutulacak cevaplarınız grup olarak sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Araştırmada hiçbir bireysel değerlendirme yapılmayacaktır. Alınan tüm bilgiler bilimsel amaç ile kullanılacak ve kullanım sırasında özenle korunacak ve gizli tutulacaktır.

Bu araştırma birden çok ölçme aracı içermektedir. Lütfen her bir bölümün başındaki yönergeyi okuyun ve sorulara size göre en iyi cevabı vermeye çalışın. Bu bir onam formudur ve bu formu onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak araştırmada sizi rahatsız eden bir soru ile karşılaşırsanız ya da araştırmaya devam etmek istemezseniz yarıda bırakma hakkına da sahipsiniz.

Yürütülen bu çalışmaya destek verdiğiniz için teşekkür ederiz.

Demografik Bilgi Formu

Cinsiyetiniz:

Yaşınız:

Eğitim Durumunuz:

Medeni Durumunuz

Aylık Gelir Düzeyiniz

Annenizin eğitim durumu:

Babanızın eğitim durumu:

Psikolojik rahatsızlığınız var mı:

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Lütfen çocukluk ve ilk gençlik yıllarınızı değerlendiriniz.

Hiçbir zaman-Nadiren-Kimi zaman-Sık olarak-Çok Sık

Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım

Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen biri olduğumu biliyordum

Ailedekiler bana salak beceriksiz tipsiz gibi sıfatlarla seslenirdi

Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı

Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı

Yırtık söküük ya da kirli giysiler içinde dolaşmak zorunda kalırdım

Sevildiğimi hissediyordum

Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum

Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki hastaneye gitmem gerekmişti

Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu

Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da şişlik oluyordu

Kayış sopa kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum

Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi

Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırgan sözler söylerlerdi

Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum (dövülme, itilip kakılma vb)

Çocukluğum mükemmeldi

Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu

Ailemde birisi benden nefret ederdi

Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissedilerdi

Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da dokunmamı istedi

Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.

Benim ailem dünyanın en iyisiydi

Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı

Birisi bana cinsel tacizde bulundu

Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum

İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek biri vardı

Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum

Ailem benim için bir güç ve destek kaynağıydı

Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği

Lütfen bu ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendiriniz ve sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz. 1-6 arasında puan veriniz.

Benim için karar vermek zordur

Benim için hayır demek zordur

Benim için zarif bir şekilde yapılan iltifatları kabul etmek zordur

Bazen odaklanmam gereken sorunlar olduğunda kendimi adeta sıkkın ya da boş hissederim

Kendileri için yapabilecekleri şeylerde başkaları için genellikle bir şey yapmam

Kendim için güzel bir şey yaptığımda genellikle suçlu hissederim

Çok fazla kaygılanmam

Hayatımdaki insanlar yaptıkları şeyleri değiştirdiklerinde kendi kendime bir şeylerin daha iyi olacağını söylerim

İlişkide bulduklarımın her zaman yanlarında bulunurum ancak onlar nadiren benim yanımda bulunurlar

Bazen diğer ilişki ve sorumlulukları ihmal edecek kadar sadece bir kişiye odaklanırım

Bana acı veren ilişkiler kuran biriyim

Genellikle başkalarının içimdeki gerçek beni görmelerine izin vermem

Biri beni üzdüğünde uzun zaman içimde tutarım ancak bir süre sonra patlarım

Çatışmalardan kaçınmak için genellikle her yolu denerim

Sık sık ürkütücü ya da kötü şeyler olacağına dair içimde bir his olur

Sıklıkla başkalarının gereksinimlerini kendiminkilerin önüne koyarım